

בית המשפט העליון

הודעה לתקשורת – פסק דין

בבג"ץ 1550/18 ובבג"ץ 1710/18 עמותת הפורום החילוני ואח' נ' שר הבריאות

שופטי ההרכב : השופט נ' הנדל, השופט ע' פוגלמן, השופט ע' גרוסקופף

העותרים בבג"ץ 1550/18 : עמותת הפורום החילוני; פרופ' יורם לס; ח"כ תמר זנדברג; ח"כ קסניה סבטלובה; ח"כ מוסי רז; ח"כ מיכל רוזין; ניצן ויסברג

העותר בבג"ץ 1710/18 : עדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל

המשיבים : שר הבריאות; מנכ"ל משרד הבריאות; הרבנות הראשית לישראל; ו-41 בתי חולים – אשפוז כללי, שצורפו כמשיבים לעתירות.

בית המשפט העליון קבע היום בדעת רוב כי אין לבתי החולים בישראל סמכות לאסור על הנכנסים בשעריהם להכניס מזון לתוך מתחם בית החולים במהלך חג הפסח, שאינו ירקות ופירות טריים או מזון ארוז הנושא תווית כשרות לפסח. עוד נקבע כי למאבטחים בבתי החולים אסור לחפש מזון בכלים של באי בית החולים או לפנות לבאי בית החולים בכל הערה, הנחיה או הסבת תשומת לב בנוגע להכנסת מזון במהלך חג הפסח

בית המשפט העליון קיבל היום עתירות שהוגשו בטענה כי האיסור שהונהג על ידי בתי חולים על הכנסת דברי חמץ לתחומם במהלך חג הפסח נעשה בחוסר סמכות. העתירות נסבו על האיסור להכניס מזון פרטי לבתי החולים בחג הפסח, ובפרט לחדרי המטופלים, ולא עלתה כל טענה לגבי כשרות חדר האוכל של בית החולים או לגבי כשרותו של המזון המסופק על ידי בית החולים. האיסור לא נקבע בהחלטה של משרד הבריאות, אלא הוטל על ידי מרבית בתי החולים בארץ בעקבות דרישה של הרבנות הראשית. בית המשפט העליון קבע בדעת רוב (השופט ע' פוגלמן והשופט ע' גרוסקופף) כי האיסור הגורף על הכנסת מזון שהוא לא ירקות ופירות טריים או מזון ארוז הנושא תווית כשרות לפסח במהלך חג הפסח פוגע בזכויות יסוד מן השורה הראשונה לאוטונומיה של הפרט ולחופש מדת. עוד נקבע כי האיסור פוגע בכבוד המטופל ובהכרה בזכותו להגדרה עצמית ולמימוש בחירותיו והעדפותיו. בהינתן הנסיבות המובילות בדרך כלל לאשפוז בבית חולים, ונוכח מאפייני מתכונת האשפוז, אשר במסגרתה חדרו של המטופל הוא מרחב המחיה האישי היחיד העומד לרשותו, נקבע כי עוצמת הפגיעה בזכויות אלו היא ניכרת.

בית המשפט קבע כי לא קיימת הסמכה ברורה ומפורשת בדיון המקנה לבתי החולים סמכות לפגוע בזכויות חוקתיות אלו. בית המשפט הוסיף ונדרש לחלופה שהוצעה על ידי משרד

הבריאות שלפיה – בכפוף לתנאים ומגבלות מסוימים – יוקמו בבתי החולים מתחמים חיצוניים לבנייני האשפוז, שבהם יוכלו באי בית החולים לצרוך מזון שאינו מסופק על ידי בתי החולים. נקבע כי הצעת המשרד להקים את "מתחמי החמץ" לקתה בעמימות רבה (ולא ברור שהיא ניתנת ליישום בחלק מבתי החולים) וכי מכל מקום מתחמי החמץ אינם מצמצמים את הפגיעה בזכויותיהם של המטופלים, שרבים מהם ממילא סובלים ממצב רפואי המקשה עליהם לקום ממיטתם, לא כל שכן להתנייד מחוץ לבניין האשפוז. יצוין כי במהלך הדיונים השונים הוצעו על ידי בית המשפט מתווים שיאפשרו שמירה על כשרות המזון המוגש על ידי בית החולים, מבלי לפגוע בזכותו של מאושפז המעוניין בכך לצרוך מזון אחר בדלת אמותיו. הגם שהצעות אלה לא התקבלו על ידי המשיבים, ולכן נדרשה הכרעה בעתירות, לא נסגרה הדרך לפני יישום חלופות כאמור. הובהר כי בחינת החלופות האפשריות (ובכלל זאת האפשרות לשימוש בכלים חד פעמיים בחדרי מטופלים, שהועלתה בגדרי ההליך) לא מוצתה, וכפי שבבתי חולים מחוץ לישראל נמצאו פתרונות הלכתיים שמאפשרים לחולה שומר מצוות לאכול מזון כשר לפסח, בלא שהדבר ישפיע על בחירת המזון של מאושפזים אחרים גם במקרה הנוכחי נדרשת הכרה בצורך להגיע לאיזונים שיאפשרו דו קיום בחברה רב גונית כזו הקיימת במדינת ישראל.

בצד קביעות אלה פסק בית המשפט כי על פי המגבלות הקבועות בחוק סמכויות לשם שמירה על ביטחון הציבור, התשס"ה-2005, המאבטחים המועסקים על ידי בתי החולים במהלך חג הפסח אינם רשאים לחפש מזון בכלים של באי בית החולים ואינם רשאים לתפוס כל דבר מזון שהיה ברשות אדם שנכנס לבית החולים או להגביל את תנועתם החופשית של מבקרים בבית החולים בשל החזקת מזון לשם תכלית זו (וזו הייתה גם עמדתה של המדינה בהליכים). בהמשך לכך נקבע כי המאבטחים לא רשאים לפנות אל באי בית החולים בכל הערה, הנחיה או הסבת תשומת לב בנוגע להכנסת מזון לבית החולים במהלך חג הפסח, נוכח פערי הכוחות המובנים במפגש בין המאבטח לבין האזרח.

במישור הסעד נקבע כי בתי החולים יאפשרו הכנסת מזון (לרבות חמץ) לשטחיהם בתקופת חג הפסח תוך קביעת הסדרים מתאימים אשר יאפשרו שמירה על כשרות המזון המוגש על ידי בית החולים. בשים לב להיערכות הנדרשת לכך במתכונת פעולתם של בתי החולים וכן בהתחשב באתגרים הפוקדים את המדינה בעת הנוכחית בשל התפשטות נגיף הקורונה, הוחלט לתת לבתי החולים, למשרד הבריאות ולרבנות הראשית פרק זמן של 10 חודשים להיערך למציאת פתרון שיהלום את הקביעות בפסק הדין. בכל הנוגע למאבטחי בתי החולים, הורה בית המשפט כי אלה יימנעו מנקיטת צעדים כלשהם לאכיפת נושא הכשרות בפסח, לרבות בדרך של הערות לבאי בתי החולים בנושאי מזון וכשרותו. בסיכום פסק דינו ציין בית המשפט: "אנו תקווה כי העוסקים במלאכה ישכילו למצוא דרך לשמור ולהגן על המרקם האנושי העדין המאפיין את בתי החולים, אשר מקבלים בשעריהם מטופלים מכל גווניה של החברה הישראלית ואמונים על מתן שירות שוויוני, המעמיד במרכז את בריאותו ורווחתו של כל מטופל כאדם".

השופט הנדל סבר, בדעת מיעוט, כי עסקינן בקונפליקט חברתי המצריך פתרון חברתי. לא מדובר בהתנגשות בין זכויות המחייבת הכרעה לטובת צד אחד, אלא במקרה שבו לכל הצדדים יש זכויות בחברה דמוקרטית, ושראוי להסדירו בהסכמה מחוץ לכתלי בית המשפט ולא בהכרעה שיפוטית.

השופט הנדל התייחס לשבעה גורמים שמשפיעים על ההכרעה: החולים שומרי הכשרות; החולים שאינם שומרי כשרות; בתי החולים; עובדיהם ומבקריהם; הרבנות וגורמים מטעמה; העותרים; ומעמדו של חג הפסח מבחינה הלכתית, תרבותית וסוציולוגית. במפגש בין כל הגורמים הללו, סבר השופט הנדל כי הצדדים יכולים להגיע להסדר שייתן מענה הולם לכולם, הן מבחינת ההלכה היהודית והן מבחינת השמירה על זכויותיהם של המאושפזים בבתי החולים בפסח. בנסיבות אלה, ועל הרקע החברתי והתרבותי של ההליך, ראוי לאפשר לצדדים להגיע להסדר כזה ללא הכרעה שיפוטית של הסכסוך. לפיכך סבר השופט הנדל כי נכון יהיה להורות על מחיקת העתירות, תוך מתן הוראה שאם עד לסוף שנת 2021 לא יגיעו הצדדים להסדר מוסכם – ניתן יהיה להגיש עתירה חדשה.